

SŁAWOMIR MARCINIAK

Przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w postępowaniu cywilnym

Wstęp

Zgodnie z art. 3984 § 2 ustawy – Kodeks postępowania cywilnego¹ jednym z koniecznych elementów skargi kasacyjnej jest wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania wraz z uzasadnieniem. Może ona zostać merytorycznie rozpoznana wyłącznie w przypadku uwzględnienia tego wniosku przez SN. Należy przy tym podkreślić, że prawidłowo sformułowany wniosek musi odwoływać się do przesłanek uzasadniających jego pozytywne rozpatrzenie, uregulowanych w art. 3989 k. p. c.

Już pobieżna lektura tego przepisu pozwala stwierdzić, że ustawodawca zdecydował się sformułować te przesłanki – zwane także przyczynami kasacyjnymi² – w sposób ogólny, pozostawiając tym samym dookreślenie ich treści doktrynie i judykaturze. Zastosowanie przedmiotowego przepisu wymaga zatem przeprowadzenia wykładni, uwzględniającej dotychczasowy dorobek orzeczniczy oraz liczne wypowiedzi przedstawicieli doktryny. Odkodowanie norm zawartych w art. 3989 k.p.c., a w konsekwencji skuteczne wniesienie skargi kasacyjnej, może więc wiązać się z poważnymi trudnościami.

W niniejszym opracowaniu zostanie przeprowadzona analiza przesłanek przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania opisanych w art. 3989 k. p. c. Celem artykułu jest dookreślenie treści zawartej w przedmiotowym przepisie oraz wyjaśnienie jak w praktyce należy sformułować część skargi kasacyjnej zawierającą wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania. Na tej podstawie możliwe będzie z kolei wskazanie kwestii problematycznych oraz ocena art. 3989 k. p. c. pod kątem praktyki.

1 Ustawa z dnia 17 listopada 1964r. – Kodeks postępowania cywilnego, Dz. U. 1964, Nr 43, poz. 296, dalej jako k.p.c.

2 T. Ereciński, [w:] *System prawa procesowego cywilnego*, red. T. Ereciński, t. III, Warszawa 2012, s. 971.

Poruszane zagadnienie jest niezwykle istotne dla praktyki prawniczej. Poniżej zostanie wykazane, że skuteczne wniesienie skargi kasacyjnej jest w znaczącej mierze uzależnione od właściwego zrozumienia i zastosowania art. 3989 k. p. c. przez skarżącego. Niezbędne wydaje się przy tym chociażby skrótowe omówienie zawartej w przedmiotowym przepisie instytucji prawnej i poczynienie uwag natury ogólnej.

Instytucja przedsądu

Instytucja regulowana przez art. 3989 k. p. c. w języku prawniczym jest powszechnie określana mianem „przedsądu”. Ma ona umożliwić wstępną selekcję skarg kasacyjnych, podlegających następnie rozpoznaniu przez S N. Decyzja w przedmiocie przyjęcia albo odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania zapada bowiem po badaniu, czy w danej sprawie zaistniała choćby jedna z przesłanek określonych w przedmiotowym przepisie.

Przedsąd wprowadzono do k.p.c. ustawą z dnia 24 maja 2000 roku o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz ustawy o komornikach sądowych i egzekucji³. Pierwotnie omawiana instytucja została uregulowana w art. 393 k. p. c. W związku z niefortunną redakcją przepisu pojawiły się liczne wątpliwości dotyczące jego praktycznego zastosowania, co znalazło wyraz zarówno w doktrynie, jak i orzecznictwie. Trudności te okazały się na tyle poważne, że niezbędna stała się interwencja ustawodawcy⁴. Obecny kształt omawianej instytucji nadano ustawą z dnia 22 grudnia 2004 roku o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych⁵.

Jedynie na marginesie należy w tym miejscu wspomnieć o wywołanych przedmiotowym przepisem kontrowersjach. Wobec omawianej instytucji podniesiono bowiem zarzuty, że służy ona wyłącznie odciążeniu SN oraz że nazbyt ogranicza dostęp do wymiaru sprawiedliwości⁶. Z kolei zwolennicy przedsądu podkreślali, że instytucja ta pozwoli SN realizować jego funkcje ustrojowe, to jest ujednolicanie wykładni i troszczenie się o rozwój prawa. Celowi temu miał służyć właśnie odpowiedni dobór skarg kasacyjnych przyjmowanych do rozpoznania. Przy wprowadzeniu do k.p.c. instytucji przedsądu wychodzono bowiem z założenia, że tylko skargi zawierające zagadnienia istotne z punktu

3 Dz. U. 2000, Nr 48, poz. 554.

4 *Vid.* T. Ereciński, *op. cit.*, s. 970–972.

5 Dz. U. 2005, Nr 13 poz. 98.

6 T. Ereciński, *op. cit.*, s. 974.

widzenia interesu publicznego, ważne dla rozwoju jurysprudencji powinny być przedmiotem rozpoznania przez najwyższy organ sądownictwa powszechnego⁷.

Obecnie wskazuje się, że przesąd ma już ugruntowaną pozycję i nie wywołuje tylu emocji, zarówno w doktrynie, jak i w orzecznictwie⁸. Ocena ta wydaje się nieco zbyt optymistyczna, zwłaszcza wobec głosów mocno zdystansowanych wobec przedmiotowej instytucji⁹. Z drugiej strony w doktrynie zwraca się uwagę także na walory przesądu, który umożliwia racjonalizację decyzji o przyjęciu skarg kasacyjnych do rozpoznania. Omawiana instytucja pozwala SN skupić się na sprawach najważniejszych i precedensowych bez potrzeby korzystania z tak radykalnych środków ograniczania wpływu skarg kasacyjnych jak znaczne podwyższenie wartości przedmiotu zaskarżenia¹⁰.

Należy zgodzić się z poglądami wskazującymi na pozytywne aspekty przesądu. Wydaje się on odpowiednim narzędziem realizacji ogólnych założeń ustawodawcy. Przedmiotowej instytucji nie można bowiem rozpatrywać w oderwaniu od obecnego kształtu skargi kasacyjnej jako nadzwyczajnego środka odwoławczego oraz pozycji i funkcji SN. Jeśli skarga kasacyjna ma służyć kontroli orzecznictwa sądów powszechnych, ujednocinaniu wykładni i rozwojowi prawa, to wręcz konieczne wydaje się zapewnienie odpowiednich instrumentów pozwalających na selekcję spraw zawierających kwestie istotne ze względu na interes publiczny. Ograniczenie liczby rozpoznawanych skarg kasacyjnych jest nieodłączną konsekwencją racjonalnego użycia tego rodzaju narzędzi. Nie bez znaczenia jest przy tym okoliczność, że nie we wszystkich sprawach toczących się przed sądami powszechnymi pojawiają się kwestie istotne dla rozwoju prawa oraz błędy dyskwalifikujące orzeczenia sądów w nich zapadłe. Zupełnie oddzielną kwestią jest przy tym problematyka właściwego ukształtowania i używania narzędzi takich jak przesąd.

Uwagi ogólne dotyczące przesłanek przesądu

W pierwszej kolejności należy rozważyć wymogi dotyczące przesądu mające charakter ogólny, stanowiące pewne wytyczne w kwestii formułowania wyводу prawnego uzasadniającego przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania przez SN. Dopiero mając na względzie tak zarysowane podstawy, można przejść do omawiania poszczególnych przesłanek wskazanych w artykule 3989 k. p. c.

7 T. Ereciński, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. T. Ereciński, t. II, Warszawa 2012, s. 395.

8 T. Ereciński, *System...*, s. 974.

9 Wystarczy tu wskazać choćby na wypowiedź K. Piaseckiego, który wskazuje na czysto „odciążeniowy” charakter instytucji przesądu, (K. Piasecki [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. K. Piasecki, t. II, Warszawa 2010, s. 208–209) oraz krytyczne uwagi poczynione przez A. Zielińskiego.

10 T. Ereciński, *Kodeks...*, s. 394.

Na wstępie należy zaznaczyć, że badaniu w ramach przedsądu podlegają jedynie skargi kasacyjne dopuszczalne i spełniające pozostałe wymogi formalne przewidziane dla tego kwalifikowanego pisma procesowego¹¹. Jeśli skarga nie spełnia tych wymogów, zastosowanie znajdzie art. 3986 k. p. c.¹²

Skarżący w pierwszej kolejności musi się więc mieć na uwadze i spełnić wymogi przewidziane w przepisach art. 3982 oraz art. 3984 k.p.c. Jest to rozwiązanie w pełni racjonalne i należy je ocenić pozytywnie. Trudno wyobrazić sobie sytuację, w której SN miałby poświęcać czas na badanie zaistnienia w danej sprawie przesłanek przedsądu w momencie, gdy nie wiadomo jeszcze, czy skarga otrzyma dalszy bieg.

Nietrudno bowiem zauważyć, że są to wymogi o innym charakterze, ponieważ ich kontrola sprowadza się do stwierdzenia, że zostały albo nie zostały one spełnione. Należy przy tym podkreślić, że również sam wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, zawierający uzasadnienie, również jest tego rodzaju wymogiem formalnym. Skarga kasacyjna musi bowiem taki wniosek zawierać. Podlega on jednakże podwójnemu badaniu. Wpierw jest to badanie formalne, które – podobnie jak w przypadku pozostałych wymogów formalnych – dąży do prostego stwierdzenia zaistnienia stanu zgodnego z wymogami ustawowymi albo braku tego stanu. Dopiero później wniosek ten jest oglądany ponownie, jednakże na zupełnie innej płaszczyźnie. Dalsza weryfikacja ma już charakter swoistego badania merytorycznego, dążącego do sformułowania oceny w przedmiocie zaistnienia w sprawie przesłanek przewidzianych w art. 3989 k. p. c.¹³

Gdyby nie doszło do powyższego rozróżnienia to mogłoby doprowadzić do sytuacji, w której praca SN okazałaby się niepotrzebna, ponieważ skarga i tak nie mogłaby zostać przyjęta do rozpoznania ze względu na zaistniałe braki formalne. Obecne rozwiązanie jest zatem prawidłowe, ponieważ badanie w ramach przedsądu następuje w momencie, kiedy spełnione zostały wszystkie wymogi z art. 3982 oraz art. 3984 k. p. c., a jedyną kwestią pozostałą do rozpatrzenia jest właśnie wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania.

11 A. Zieliński, *op. cit.*, s. 689.

12 Art. 3986 k.p.c. § 1 Jeżeli skarga kasacyjna nie spełnia wymagań przewidzianych w art. 3984 § 2 lub 3, przewodniczący w sądzie drugiej instancji wzywa skarżącego do usunięcia braków w terminie tygodniowym pod rygorem odrzucenia skargi.

§ 2 Sąd drugiej instancji odrzuca na posiedzeniu niejawnym skargę kasacyjną wniesioną po upływie terminu, skargę niespełniającą wymagań określonych w art. 3984 § 1, nieopłaconą oraz skargę, której braków nie usunięto w terminie lub z innych przyczyn niedopuszczalną.

§ 3 Sąd Najwyższy odrzuca skargę kasacyjną, która podlegała odrzuceniu przez sąd drugiej instancji, albo zwraca ją temu sądowi w celu usunięcia dostrzeżonych braków.

§ 4 O odrzuceniu skargi kasacyjnej niespełniającej wymagań określonych w art. 3984 § 1 sąd drugiej instancji albo Sąd Najwyższy zawiadamia właściwy organ samorządu zawodowego, do którego należy pełnomocnik.

13 T. Wiśniewski, *op. cit.*, s. 243, wskazuje, że czynności SN związane z rozważeniem, czy konkretną skargę kasacyjną przyjąć do rozpoznania, są odmianą merytorycznego na nią spojrzenia, tyle że z punktu widzenia „szczególnych, kwalifikowanych podstaw kasacyjnych”.

Powyższe uwagi wskazują, że badanie w ramach przedsądu stanowi niejako kolejny etap procedowania wobec skargi kasacyjnej bezpośrednio poprzedzający ewentualne rozpoznanie skargi. Wydaje się, że przy rozpoznawaniu skargi kasacyjnej można mówić o trzech etapach, przy czym dopiero pomyślna weryfikacja na danym etapie pozwala na przejście do kolejnego. Można tu wyróżnić etap badania skargi pod kątem spełnienia wymogów formalnych, etap badania poniekąd merytorycznego, dotyczącego zaistnienia przesłanek uzasadniających przyjęcie skargi do rozpoznania i etap właściwego, merytorycznego badania – rozpoznania skargi kasacyjnej.

W dalszej kolejności należy zauważyć, że SN przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeśli wystąpi jedna z wymienionych w art. 3989 k. p. c. przesłanek. Kategoryczne sformułowanie przepisu wskazuje, że w razie spełnienia przez skargę tych wymogów SN ma obowiązek przyjąć ją do rozpoznania¹⁴. Analogicznie, jeśli w danej sprawie nie występują przewidziane omawianym przepisem okoliczności, to SN postanowieniem odmówi przyjęcia skargi do rozpoznania¹⁵. W związku z powyższym, jak wskazano już wcześniej, prawidłowe sformułowanie skargi w zakresie wymaganym przez art. 3989 k. p. c. nabiera szczególnego znaczenia praktycznego. Realizacja dyspozycji określonych przedmiotowym przepisem staje się bowiem jednym z podstawowych wymogów warunkujących skuteczność tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia. Prawidłowe wskazanie przez skarżącego na przyczyny uzasadniające przyjęcie skargi do rozpoznania jest czynnikiem o decydującym znaczeniu w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Skarżący nie może przy tym argumentować, że dany problem prawny i związane z nim przepisy należy podporządkować jednocześnie pod dwie lub więcej przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Zaistniały w sprawie problem powinien zostać jednoznacznie zakwalifikowany jako konkretna przyczyna kasacyjna¹⁶. Poszczególne przesłanki mają bowiem różną treść i w związku z tym nie można zakwalifikować jednego problemu jako dwóch różnych przesłanek¹⁷.

Argumenty dotyczące zasadności przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania powinny przybrać postać wyodrębnionego wywodu¹⁸. Warto bowiem zauważyć, że SN nie ma obowiązku poszukiwać w skardze jej fragmentów odnoszących się do spełnienia przesłanek przedsądu przewidzianych w art. 3989 k. p. c.¹⁹ Jest zatem w interesie skarżącego odpowiednie wyeksponowanie właściwej części skargi kasacyjnej, tak aby SN mógł bez

14 T. Wiśniewski, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. H. Dolecki, T. Wiśniewski, t. II, Warszawa 2013, s. 245.

15 T. Ereciński, *Kodeks...*, s. 400.

16 Postanowienie SN z dnia 28 maja 2013 r., III SK 52/12.

17 Możliwa jest natomiast kwalifikacja odwrotna – w sprawie mogą wystąpić przeciw dwa istotne zagadnienia prawne.

18 II PK 278/07 (cf. A. Zieliński, *op. cit.*, s. 689).

19 Orzecznictwo system 975 przypis 271.

przeszkód odnaleźć wnioszek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wraz z uzasadnieniem. Wyodrębnienie to powinno ułatwić również właściwe badanie wniosku w ramach przysądu. Konsekwencją braku wniosku określonego w art. 3984 § 2 k.p.c. będzie zwrot skargi skarżącemu w celu jego uzupełnienia.

Zgodnie z art. 3986 § 1 k. p. c., w przypadku gdy skarżący nie zawrze w skardze kasacyjnej wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania wraz z uzasadnieniem, przewodniczący w sądzie II instancji wezwie skarżącego do usunięcia braku w terminie tygodnia pod rygorem odrzucenia skargi²⁰.

W doktrynie wskazuje się, że przesąd ma charakter merytorycznego spojrzenia na skargę kasacyjną, jednakże z punktu widzenia przesłanek kwalifikowanych²¹. Badanie w ramach przysądu pozostaje więc etapem całkowicie odrębnym od właściwego merytorycznego rozpoznania skargi. Odmienny jest także przedmiot tego badania – w ramach przysądu Sąd bada zaistnienie przyczyn kasacyjnych określonych w art. 3989 k. p. c.

Przesąd pozostaje zatem wstępnym badaniem zasadności skargi kasacyjnej, które nie może zastąpić pełnego, merytorycznego rozpoznania zarzutów podniesionych w ramach podstaw kasacyjnych²². Pozytywne rozpatrzenie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania wskazuje jedynie na zaistnienie przesłanek wymienionych w art. 3989 k.p.c. w danej sprawie i otwiera drogę do właściwego rozpoznania kasacji pod kątem podstaw określonych w art. 3983 § 1 k.p.c. Charakter przysądu podobnie opisał również SN²³.

Nie można zignorować faktu, że Sąd Najwyższy nie jest związany wskazanymi przez skarżącego przesłankami przysądu. Powyższe wynika ze szczególnego, publicznego charakteru postępowania kasacyjnego, które jest nakierowane na ujednoczenie wykładni i rozwój prawa. Tym samym na etapie przysądu SN może, a nawet powinien samodzielnie rozważyć wszystkie okoliczności uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. SN może przy tym odmiennie ocenić okoliczności przywołane przez skarżącego, na przykład poprzez inną kwalifikację wskazanej przez skarżącego przyczyny kasacyjnej²⁴. Jest to istotna różnica wobec tak zwanych podstaw kasacyjnych, którymi SN jest całkiem związany.

O przyjęciu bądź odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania orzeka SN w składzie jednego sędziego na posiedzeniu niejawnym. Postanowienie w tym przed-

20 Obecna regulacja jest zdecydowanie łagodniejsza niż w poprzednim stanie prawnym, gdzie w przypadku zaistnienia tego braku skarga podlegała odrzuceniu *a limine* przez sąd II instancji, szerzej na ten temat *vid.* K. Knoppek, *Przesąd jako etap postępowania kasacyjnego w sprawach cywilnych*, [w:] „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Zarządzania i Prawa w Warszawie”, nr 1 (15), 2004, s. 132.

21 T. Wiśniewski, *op. cit.*, s. 243.

22 T. Ereciński, *System...*, s. 985.

23 *Cf.* uzasadnienie uchwały 7 sędziów SN z dnia 17 stycznia 2001r., III CZP 49/00, w szczególności pkt V.

24 T. Wiśniewski, *op. cit.*, s. 245.

miocie jest niezaskarżalne i kończy postępowanie w sprawie. SN w toku rozpoznania skargi kasacyjnej jest związany tym postanowieniem. Obecnie postanowienie o przyjęciu bądź odmowie skargi kasacyjnej do przyjęcia jest uzasadniane z urzędu²⁵.

Związek pomiędzy podstawami kasacyjnymi a przesłankami przedsądu

W doktrynie niejednokrotnie zwracano uwagę na istnienie związku pomiędzy podstawami kasacyjnymi określonymi w art. 3983 § 1 k. p. c. a przesłankami przedsądu. Jedno-myślnie wskazuje się bowiem, że za wyjątkiem nieważności postępowania, którą SN bierze pod uwagę z urzędu, żadna ze wskazanych w art. 3989 k.p.c. okoliczności nie może być oderwana od zarzutów skierowanych wobec zaskarżonego orzeczenia²⁶. Wydaje się, że kwestia ta sprowadza się do rozdzielenia danego problemu na dwie płaszczyzny: istoty samego problemu i jego „istotności”.

Rozważając tę kwestię, należy bowiem zauważyć, że we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie można ograniczyć się do powtórzenia przyczyn kasacyjnych wskazanych w art. 3989 k. p. c. Konieczne jest rozwinięcie okoliczności istotnych ze względu na wymogi określone tym przepisem oraz wykazanie, że odpowiadają one katalogowi ustawowemu.

Jednocześnie w doktrynie podkreśla się znaczenie związku pomiędzy podstawami kasacyjnymi a przedsądem. Przedsąd musi bowiem pozostawać w odpowiednim związku z podstawami kasacji, co wyraża się w tym, że okoliczności podniesione ramach przedsądu muszą być związane z rozpoznawaną sprawą. Wykluczone jest przytoczenie takich argumentów uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, które nie mają znaczenia dla rozpoznania danej sprawy.

Wydaje się zatem, że nie można mówić o nieograniczonym publicznym charakterze skargi kasacyjnej. Uwzględniając powyższe uwagi, powoływanie się na przyczyny kasacyjne całkowicie oderwane od danej sprawy należy uznać za niedopuszczalne. SN nie rozpozna takiej skargi kasacyjnej właśnie ze względu na brak *iunctim*. W związku z tym należy podnieść, że skarga kasacyjna, mimo przewagi interesu publicznego nad prywatnym, w rzeczywistości musi zawierać pewien pierwiastek interesu prywatnego.

²⁵ Obowiązek ten wynika z uchylecia przez TK, wyrokiem z dnia 30 maja 2007r., sygn. akt SK 68/06, zdania drugiego w art. 3989 § 2, w brzmieniu „Postanowienie nie wymaga pisemnego uzasadnienia”. Trybunał uznał ten fragment przepisu za sprzeczny z art. 45 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Szerzej na ten temat *v.* uzasadnienie orzeczenia.

²⁶ T. Wiśniewski, *op. cit.*, s. 245.

Podsumowując, w kontekście art. 3989 k. p. c. nie do przyjęcia jest zatem skarga kasacyjna o „czysto publicznym” charakterze.

W praktyce sformułowanie podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w ramach przedsądu powiązanych z podstawami kasacyjnymi, a jednocześnie nie stanowiących ich powtórzenia, może okazać się problematyczne. Wydaje się, że kwestia podstaw kasacyjnych i przyczyn uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest porównywalna do opisanie istoty błędu w określonym zachowaniu (podstawy kasacyjne) i wskazaniu dlaczego ten błąd jest tak poważny, że zasługuje na uwagę (przyczyny kasacyjne).

Przy opisywaniu podstaw kasacyjnych należy się zatem skupić na opisie i wyjaśnieniu naruszenia prawa popełnionego przez Sąd, a w przyczynach kasacyjnych trzeba wykazać, że błąd ten jest w kontekście przesłanek z art. 3989 k. p. c. błędem wielkiej wagi. Konieczne jest zatem wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy jak należy ten błąd naprawić, co w konsekwencji powinno oznaczać usunięcie danego problemu.

Przyczyny kasacyjne

Obecnie ustawodawca wyróżnia następujące przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania:

- w danej sprawie występuje istotne zagadnienie prawne,
- w sprawie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów,
- zachodzi nieważność postępowania,
- skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Istotne zagadnienie prawne

Pierwszą ze wskazanych przez art. 3989 § 1 k. p. c. przesłanek uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego.

Słowo „zagadnienie” oznacza kwestię wymagającą zastanowienia, myślowego rozwinięcia²⁷. Z kolei przez istotność danego zagadnienia prawnego należy rozumieć jego wagę dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe przy rozpatrywaniu innych, po-

27 W. Doroszewski, *Słownik poprawnej polszczyzny*, PWN, Warszawa 1996, *vid.* „zagadnienie”.

dobnych spraw²⁸. W sprawie musi więc wystąpić kwestia wymagająca zastanowienia o znacznym ciężarze gatunkowym, na tyle poważna, aby uzasadnić zaangażowanie SN²⁹.

Istotne zagadnienie prawne może dotyczyć zarówno problematyki prawa materialnego, jak i procesowego. W doktrynie podkreśla się jednak, że musi mieć ono charakter prawny, czyli dotyczyć jakiejś kwestii prawnej, nie zaś ustaleń związanych z podstawą faktyczną rozstrzygnięcia³⁰. Należy przy tym wykazać znaczenie danego zagadnienia dla konkretnej sprawy, w której wniesiono skargę, oraz dla orzecznictwa w ogólności³¹.

O występowaniu istotnego zagadnienia prawnego można mówić wtedy, gdy problem nie został jeszcze rozstrzygnięty w ogóle lub dostatecznie przez SN lub występują poważne rozbieżności w poglądach dotyczących rozwiązania tego problemu.

Ponadto zwraca się uwagę, że chodzi o zagadnienie istotne w sensie obiektywnym, a nie subiektywnym. O istotności zagadnienia nie może także decydować tak zwana waga społeczna sprawy, ponieważ kwestia ta podlega zmianie wraz z przemianami stosunków społecznych³².

Jak wskazał SN, „przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie kasacji ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne, polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen³³”. Skarżący musi więc sformułować je w sposób wyraźny, tak aby możliwe było jednoznaczne określenie, w czym tkwi przedmiotowy problem. Ponadto konieczne jest wskazanie źródła wątpliwości oraz podstaw pozwalających na przyjęcie odmiennych rozwiązań³⁴. Skarżący powinien zatem odwołać się do odpowiednich przepisów, z których wynikają problemy interpretacyjne będące przyczyną wystąpienia wskazanego zagadnienia prawnego³⁵.

SN w jednym z nowszych orzeczeń wskazał ponadto, że wywód dotyczący istotnego zagadnienia prawnego powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k. p. c.

Z wypowiedzi doktryny i judykatury należy wnioskować, że istotne zagadnienie prawne występuje w danej sprawie wtedy, gdy pojawia się kwestia dotąd nierozwiązana w orzecznictwie i doktrynie albo wtedy, gdy z jakiegoś względu należy przełamać

28 T. Ereciński, *Komentarz...*, s. 396.

29 Warto zwrócić tu uwagę na pogląd SN wyrażony w postanowieniu z dnia 5 maja 2001 r., II CZ 35/01: „Przedstawienie istotnego zagadnienia prawnego jako okoliczności uzasadniającej rozpoznanie skargi kasacyjnej polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych”, *cit. per.*: K. Knoppek, *op. cit.*, s. 133.

30 T. Ereciński, *System...*, s. 976.

31 *Ibidem*, s. 396.

32 *Eadem*, *Komentarz...*, s. 396.

33 Postanowienie SN z dnia 10 maja 2001r., II CZ 35/01.

34 *Cf.*: K. Knoppek, *op. cit.*, s. 133.

35 Postanowienie SN z dnia 25 lutego 2008r., I UK 332/07.

dotychczasowy pogląd w kwestii już wyjaśnionej. Chodzi zatem o zagadnienie nowe³⁶, wcześniej nieistniejące albo o sformułowanie nowego poglądu dotyczącego jakiegoś ważnego zagadnienia, który z określonych względów powinien zastąpić pogląd poprzedni³⁷.

Analizując problematykę istotnego zagadnienia prawnego, nie można pominąć poglądu wyrażonego przez SN w postanowieniu z 9 września 2004 roku, II CZ 94/04³⁸. SN stwierdził, że:

zagadnienie takie dotyczyć musi kwestii prawnej pozostającej w związku z rozstrzygnięciem sprawy, nie zaś ustaleń związanych z podstawą faktyczną rozstrzygnięcia, a ponadto musi być sformułowane ogólnie w tym sensie, że nie może chodzić w nim o sposób rozstrzygnięcia sprawy. Wymaganiom tym nie czynią zadość przytoczone w kasacji tzw. okoliczności uzasadniające jej wniesienie.

Wskazanie danego zagadnienia przez skarżącego ma na celu usunięcie stanu niepewności poprzez interwencję SN.

Biorąc pod uwagę powyższe wywody należy wnioskować, że przy powoływaniu się na istnienie w danej sprawie istotnego zagadnienia prawnego konieczne jest odtworzenie na podstawie przepisów prawa jakiejś kwestii, która wymaga poważnego zastanowienia, a której rozstrzygnięcie ma decydujące znaczenie dla jednolitego stosowania prawa i jego rozwoju. Dana kwestia powinna więc niejako „wybijać się” z tekstu normatywnego i stanowić problem natury ogólnej, daleko utrudniający praktyczne zastosowanie odpowiednich przepisów lub przepisu. Wydaje się, że chodzi tu o problem wykraczający poza wybór pomiędzy kilkoma rezultatami wykładni.

Zasada wydaje się teza, że istotne zagadnienie prawne to takie, któremu można przypisać pewne znaczenie systemowe lub celowościowe – jego istotność wykracza niejako ponad przepisy, z których samo wynika. Ranga zaistniałego problemu powoduje, że jego rozstrzygnięcie staje się poniekąd konieczne³⁹ i w istocie przyczynia się do ujednoczenia i rozwoju prawa. Zajęcie stanowiska przez SN powinno zatem tworzyć podstawy dla stabilizacji w stosowaniu prawa, opartej w pewności którą zapewnia rozwiązanie kwestii o tak szczególnym znaczeniu.

W praktyce prawniczej odróżnienie istotnego zagadnienia prawnego od potrzeby wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości może nastręczyć znacznych trudności.

36 T. Ereciński, *Kodeks...*, s. 396.

37 Cf. Postanowienie SN z dnia 24 czerwca 2013r., II UK 85/13.

38 Postanowienie SN z 9 września 2004 r., II CZ 94/04.

39 Wynika to ze sformułowania „przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania”. W tym kontekście takie sformułowanie przepisu jest w pełni uzasadnione i harmonijnie współgra ze znaczeniem istotności danego zagadnienia.

Potrzeba wykładni

Kolejną wymienioną w art. 3989 § 1 k. p. c. przesłanką uzasadniającą przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest zaistnienie w danej sprawie potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub rozbieżności w orzecznictwie sądów. Przedmiotowa przyczyna kasacyjna nawiązuje do przepisów art. 59 oraz art. 60 § 1 ustawy o SN, które nakładają na ten sąd obowiązek przeciwdziałania niejednolitości orzecznictwa sądowego.

W doktrynie i orzecznictwie pojawia się rozbieżność w rozumieniu tego przepisu. Można tu wyróżnić dwa odmienne poglądy. Według pierwszego omawiany przepis zawiera w istocie dwie przesłanki uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania:

- w sprawie zaistniała potrzeba wykładni przepisu wywołującego poważne wątpliwości,
- w sprawie zaistniała potrzeba wykładni przepisu wywołującego rozbieżności w orzecznictwie sądów.

W szczególności wskazuje się, że przesłanki te mogą występować odrębnie lub łącznie⁴⁰. Drugi pogląd zakłada natomiast, że zawsze chodzi o problemy dotyczące wykładni, które znajdują odbicie w orzecznictwie sądów powszechnych. Jako element konieczny dla skutecznego powołania się na omawianą przyczynę kasacyjną wskazuje się zatem przytoczenie przykładów rzeczywistej sprzeczności orzeczeń sądów powszechnych, zapadłych na gruncie zbliżonych stanów faktycznych⁴¹. Wyłączone spod kontroli SN są więc wątpliwości zgłaszane jedynie w doktrynie, bez realnego przełożenia na praktykę sądowniczą⁴².

W orzecznictwie wydaje się przeważać drugi pogląd. Uwzględniając cele skargi kasacyjnej oraz specyficzny cel przedmiotowej przyczyny kasacyjnej, należałoby raczej skłaniać się ku pogładowi pierwszemu⁴³. Na zasadność tego stanowiska wskazuje wykładnia celowościowa przepisu. Jeśli SN, rozpatrując skargi kasacyjne, dba o jednolitość wykładni i stosowania prawa, to tym bardziej powinien on podejmować starania o to, aby do powstania rozbieżności w ogóle nie doszło.

Jest bowiem rzeczą oczywistą, że sądy przy orzekaniu odwołują się do poglądów doktryny i często w znacznej mierze opierają się na nich przy orzekaniu. Judykatura i doktryna przenikają się wzajemnie i zapewniają swój wzajemny rozwój. SN, jeśli nadarza się ku temu okazja, powinien jak najszybciej usuwać wszelkie poważne i zasadne wątpliwości pojawiające się także w doktrynie. W ten sposób czyniłby wyraźną wskazówkę dla

40 T. Wiśniewski, *op. cit.*, s. 247.

41 T. Ereciński, *System...*, s. 980.

42 *Ibidem*, s. 979.

43 Także K. Knoppek wskazuje, że chodzi tu również o wątpliwości w doktrynie, *cf.* K. Knoppek, *op. cit.*, s. 133.

sądów, zapobiegając późniejszej potrzebie likwidacji wynikających z zaistniałych wątpliwości skutków – rozbieżności w orzecznictwie. Przyczyniłoby się to zatem do stabilizacji prawa i zapobiegło powstaniu późniejszych konsekwencji. Praktyczne zastosowanie tego poglądu pozwoliłoby również zapobiec poczuciu krzywdy obywateli w sytuacji, kiedy w podobnych stanach faktycznych, ze względu na rozbieżności doktrynalne, zapadły odmienne orzeczenia. Późniejsze usunięcie rozbieżności, które uzyskały rzeczywisty substrat w postaci rozbieżności orzeczniczych, nie zlikwiduje słusznego poczucia krzywdy obywatela poszukującego ochrony swych praw przed sądem. Nie ma żadnych przeciwwskazań, które wykluczają proponowane rozwiązanie.

Doktryna i judykatura zajmują z kolei jednolite stanowisko jeśli chodzi o rozumienie występujących wątpliwości i rozbieżności. Można tu wskazać na dwie sytuacje:

- co do określonego przepisu brak jednolitej lub utrwalonej judykatury, w szczególności orzeczeń SN,
- zachodzi potrzeba zmiany dominującego poglądu lub dotychczasowej linii orzeczniczej⁴⁴.

Powyższe rozumowanie jest trafne, ponieważ pozwala SN zarówno na podjęcie nowych, dotąd nierozwiązanych problemów, jak i bieżącą rewizję poglądów w związku z różnego rodzaju przemianami zachodzącymi w rzeczywistości. Jedynie na marginesie należy zauważyć, że z uprawnienia zmiany dotychczasowego poglądu powinno się korzystać z jak największą ostrożnością i jedynie w przypadku silnie uzasadnionej potrzeby. Podejście przeciwne doprowadzi do skutku odwrotnego niż zamierzony dla art. 3989 § 1 pkt 2 k. p. c.

Rozpatrując omawiany przepis warto zwrócić uwagę na kwestię doktryny „*acte clair*” i związaną z nią maksymę *clara non sunt interpretanda*. W doktrynie trafnie zwraca się uwagę, że ich zastosowanie wyłącza spod racjonalnej kontroli procedurę wykładni norm uznanych a priori za jasne. Nie można zatem odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania ograniczając się do stwierdzenia, że określony przepis może być uznany za „*acte clair*”⁴⁵.

Norma zawarta w art. 3989 § 1 pkt 2 k. p. c. ma oczywisty cel – ujednoczenie wykładni i stosowania przepisów prawa przez sądy powszechne. Ustawodawca chce osiągnąć zamierzony efekt poprzez działalność orzeczniczą SN, który otrzymał kompetencję do udzielania wskazówek dotyczących właściwej wykładni i stosowania przepisów wywołujących wątpliwości.

Działalność ta jest zdecydowanie korzystna, gdyż przyczynia się do rozwoju i jednolitego stosowania prawa przez sądy, a przez to do większej stabilności orzekania i pewności obywateli.

44 T. Wiśniewski, *op. cit.*, s. 247.

45 K. Piasecki, *op. cit.*, ss. 209–210.

Podsumowując, jeśli skarżący powołuje się na przesłankę określoną w art. 3989 § 1 pkt 2 k. p. c., to musi on wskazać na czym polega wątpliwość, przedstawić przeciwstawne rozwiązania i wykazać, dlaczego preferowana przez niego wykładnia powinna zostać uznana za prawidłową. Ponadto jeśli skarżący powołuje się na występowanie rozbieżności w orzecznictwie sądów, to również musi on tę sprzeczność wykazać, przy czym zasadne jest wykazanie rozbieżności na tle orzeczeń sądów powszechnych zapadłych w przypadku zbliżonych lub takich samych stanów faktycznych.

Nieważność postępowania

Co do zasady sąd bierze pod uwagę nieważność postępowania z urzędu, nawet jeśli strony bądź uczestnicy postępowania nie wskażą na tę okoliczność. Reguła ta doznaje pewnej modyfikacji w postępowaniu kasacyjnym. Skarżący nie może ograniczyć się do zwykłego wskazania na okoliczność wskazaną w art. 3989 § 1 pkt 3 k. p. c. Ustawodawca wymaga bowiem, żeby stanowisko w tym przedmiocie zostało prawidłowo uzasadnione. Jeśli skarżący powoła się na nieważność postępowania, a nie uzasadni swojego stanowiska, to zostanie on wezwany do uzupełnienia braku formalnego skargi⁴⁶.

Omawiając przesłankę nieważności postępowania należy rozważyć, czy chodzi tu wyłącznie o nieważność postępowania przed sądem odwoławczym, czy przed sądami obu instancji. Do zasygnalizowanej problematyki odnosi się postanowienie SN z dnia 29 stycznia 2013 roku, V CSK 192/12. Teza cytowanego orzeczenia brzmi:

art. 3989 § 1 k. p. c. czyniąc przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nieważność postępowania (art. 3989 § 1 pkt 4 k. p. c.) ma na uwadze nieważność przed sądem odwoławczym. Nieważność postępowania przed sądem pierwszej instancji może być wzięta pod uwagę przez Sąd Najwyższy, wówczas gdy skarżący, w ramach podstawy kasacyjnej przewidzianej w art. 3983 § 1 pkt 2 k.p.c., wskaże ją jako naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy.⁴⁷

Wydaje się zatem, że chodzi tu o takie sytuacje, w których sąd II instancji nie uznał zarzutów apelacji dotyczących nieważności postępowania przed sądem I instancji. Jeśli bowiem w istocie postępowanie było nieważne, a sąd odwoławczy nie dostrzegł tej okoliczności, to uchybił określonym przepisom postępowania, a uchybienie to miało charakter istotny, o bezpośrednim wpływie na wynik sprawy. Tym samym SN, choć w drodze pośredniej, jest w stanie ocenić ważność postępowania przed sądem I instancji. Rozwią-

46 T. Ereciński, *System...*, s. 981.

47 Postanowienie SN z dnia 29 stycznia 2013 roku, V CSK 192/12.

zanie to wydaje się zasadne, w szczególności, jeśli weźmie się pod uwagę ciężar uchybień skutkujących nieważnością postępowania⁴⁸.

W doktrynie zwraca się uwagę, że jest to jedyny przypadek, kiedy w zupełności pokrywają się warunki skargi kasacyjnej co do podstawy i zasadności jej przyjęcia⁴⁹.

Warto zauważyć, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie przesłanki nieważności postępowania nie przesądza o tym, że w sprawie kasacyjnej zapadnie wyrok uwzględniający skargę⁵⁰. Okoliczność ta będzie przedmiotem dalszego szczegółowego badania ze strony SN.

Przesłanka ta budzi najmniej kontrowersji i nie wywołuje zasadniczych problemów w praktyce. Aby skutecznie powołać się na tę przyczyną kasacyjną skarżący musi zatem wskazać dlaczego postępowanie w danej sprawie jest nieważne i rzeczowo uzasadnić swoje stanowisko.

Oczywista zasadność

Ostatnią z przesłanek wymienionych przez art. 3989 k.p.c. jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej. Powszechnie przyjmuje się, że skarga kasacyjna jest oczywiście zasadna wtedy, gdy uchybienie ze strony sądu pozostaje oczywiste i łatwo dostrzegalne nawet dla przeciętnego prawnika⁵¹. Wydaje się więc, że należy tu uwzględnić wszystkie przypadki naruszeń pozostających w oczywistej sprzeczności z niebudzącą wątpliwości wykładnią określonych przepisów bądź jednolitym, ugruntowanym stanowiskiem doktryny i judykatury⁵². Złożoność danego zagadnienia pozostaje w tym wypadku raczej bez znaczenia, ponieważ nawet pozornie trudne bądź proste zagadnienie może być różnie postrzegane. Decydującym czynnikiem jest zatem „oczywistość” danego zagadnienia, rozumiana jako co najmniej zasadniczy brak sporów i wątpliwości co do określonego rozwiązania danej kwestii.

W doktrynie wyraża się jednak pogląd, że oczywista zasadność skargi kasacyjnej musi być widoczna *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Wydaje się, że powyższe nie przekreśla przytoczonego wcześniej wyводу. Nawet skomplikowane zagadnienie występujące w sprawie może być przecież pojmowane jednolicie, przez co naruszenie danej reguły będzie oczywistym *prima facie*.

48 Szerzej na ten temat: T. Ereciński, *System...*, s. 981–982.

49 A. Zieliński, *op. cit.*, s. 691–692.

50 K. Piasecki, *op. cit.*, s. 210.

51 A. Zieliński, *op. cit.*, s. 692.

52 T. Wiśniewski, *op. cit.*, s. 247.

Ostateczną ocenę co do oczywistej zasadności skargi kasacyjnej przeprowadza SN⁵³. Rozwiązanie to wydaje się jedynym słusznym, ponieważ trudno byłoby wyobrazić sobie sytuację, w której ze względu na powołanie się na tę przesłankę przez skarżącego, skarga kasacyjna jest przyjmowana do rozpoznania niejako automatycznie. Podkreśla to także ustrojową rolę SN, który może przy okazji wypowiedzieć się co do rzeczywistej oczywistości danego zagadnienia.

Należy podkreślić, że powołania się na oczywistość naruszenia nie zwalnia skarżącego z przytoczenia odpowiedniej argumentacji, wskazującej na rzeczywiste występowanie tej przyczyny kasacyjnej⁵⁴. Prawidłowe powołanie się na przedmiotową przesłankę przed sądu powinno wskazywać co najmniej na dwie okoliczności: dlaczego doszło do naruszenia oraz dlaczego naruszenie to jest oczywiste. Konieczne wydaje się zatem wskazanie ogólnej reguły, która została naruszona, wykazanie że reguła ta ma charakter jednolity, stanowczy i niekwestionowany, a następnie określenie na czym polega odstępstwo od tej reguły i dlaczego stanowi jej naruszenie⁵⁵.

W doktrynie wskazuje się, że ustawodawca poprzez sformułowanie omawianej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania zdecydował się na eliminację z obrotu prawnego orzeczeń nietrafnych, które w sposób oczywisty naruszają prawo⁵⁶. Założenie to jest słuszne, ponieważ pozwala na natychmiastowe i stanowcze likwidowanie wszelkich wątpliwości dotyczących danego zagadnienia, które mogłyby się pojawić, gdyby dane orzeczenie nie zostało uchylone. Nieuzasadnione odstępstwa od ogólnej zasady powoli osłabiałyby jej stanowczość i niepotrzebnie prowadziły do bezpodstawnych rozbieżności. Trafnie podkreśla się, że oczywista zasadność skargi kasacyjnej nie może być mylona z „oczywistą niesprawiedliwością” wyroku. Drugie pojęcie, w przeciwieństwie do pierwszego ma bowiem charakter subiektywny. Kontrola może z kolei podlegać jedynie naruszeniu obiektywnemu, dotyczące obowiązujących przepisów prawa⁵⁷.

Należy także zwrócić uwagę, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na jej oczywistą zasadność nie powoduje samo przez się uwzględnienia skargi kasacyjnej. Podlega ona dopiero rozpoznaniu poprzez powiązanie przyczyn uwzględniających przyjęcie jej do rozpoznania oraz podstaw kasacyjnych.

53 K. Piasecki, *op. cit.*, s. 210.

54 A. Zieliński, *op. cit.*, s. 692.

55 Podobnie T. Ereciński, *System...*, s. 983–984.

56 *Ibidem*, s. 983.

57 Postanowienie SN z dnia 12 grudnia 2012 r., UK 163/02.

Stopniowanie interesu publicznego w przyczynach kasacyjnych

Wydaje się, że na podstawie powyższych wywodów można stwierdzić, iż wymienione w art. 3989 k. p. c. przyczyny kasacyjne są uszeregowane według ich znaczenia dla interesu publicznego. Nasilenie tego czynnika jest największe w przyczynie kasacyjnej określonej w art. 3989 § 1 pkt 1 k. p. c. i stopniowo maleje ono wraz z kolejnymi przesłankami określonymi w punktach 2–4 omawianego przepisu.

W toku powyższego wyvodu wielokrotnie była już mowa, że zasadniczym motywem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania jest wystąpienie w danej sprawie kwestii istotnej z punktu widzenia interesu publicznego. Nie można przy tym zanegować interesu prywatnego podmiotu wnoszącego skargę kasacyjną, jednakże w postępowaniu kasacyjnym ma on niewątpliwie charakter drugorzędny⁵⁸. Interes publiczny przejawia się we wpływie merytorycznego rozpoznania skargi kasacyjnej na rozwój i ujednoczenie wykładni prawa, a także na podniesienie ogólnego poziomu orzecznictwa sądów powszechnych, o czym była już mowa.

W przedstawionym kontekście za najważniejszą dla interesu publicznego należy uznać przesłankę występowania w danej sprawie istotnego zagadnienia prawnego. Rozstrzygnięcie przez SN takiego zagadnienia powinno szczególnie przyczyniać się do rozwoju prawa poprzez jego ukierunkowanie oraz tworzenie pewnych zasad natury ogólnej, będących podstawą wykładni innych przepisów.

Drugą z punktu widzenia interesu publicznego przyczyną kasacyjną jest zatem wystąpienie w danej sprawie potrzeby wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych. Rozstrzygnięcie danej problematyki w określony sposób niewątpliwie wprowadza stan pewności co do prawa poprzez wskazanie poglądu właściwego według oceny SN. Rozwiązanie danej problematyki ma jednak poniekąd walor „wycinkowy”, zasadniczo odnoszący się wyłącznie do danego przepisu.

Interes publiczny przy wystąpieniu przesłanki uzasadniającej przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w postaci nieważności postępowania wyraża się w konieczności usunięcia skutków postępowań dotkniętych najcięższymi wadami, szczegółowo określonymi przez ustawodawcę w art. 379 k. p. c. Wydaje się, że znaczenie dla interesu publicznego jest tu poniekąd ograniczone, ponieważ stwierdzenie nieważności danego postępowania cywilnego pozwala na rozstrzygnięcie kwestii natury ogólnej tylko wyjątkowo, w sprawach w których orzeczenie nieważności będzie miało charakter precedensowy.

Odnosząc się do przesłanki określonej w art. 3989 § 1 pkt 4 k. p. c. należy stwierdzić, że interes publiczny ogranicza się tu raczej do zapobiegania pojawieniu się ewentualnych

58 Podobnie K. Knoppek, *op. cit.*, s. 135.

wątpliwości co do prawa w przyszłości, poprzez natychmiastowe usunięcie orzeczeń sprzecznych z jednolitym i ugruntowanym poglądem w danej kwestii.

Wnioski

Przedsąd stanowi złożoną instytucję prawną, o poważnym znaczeniu dla realizacji założeń i celów stawianych postępowaniu kasacyjnemu. Przedstawione wyżej wywody uzasadniają bowiem twierdzenie, że przedsąd jest istotnym narzędziem pozwalającym SN na dobór materiału potrzebnego do wykonywania zadań powierzonych mu przez ustawodawcę. Tym samym SN może skupić swoje wysiłki na kwestiach najważniejszych dla rozwoju prawa i ujednolicania jego wykładni, co z kolei wpływa na zwiększenie pewności co do prawa i podniesienie prestiżu sądów powszechnych.

Analiza praktycznego zastosowania przepisu art. 3989 k. p. c. pozwala z kolei stwierdzić, że wprowadzenie przez ustawodawcę przymusu adwokacko-radcowskiego dla sporządzenia skargi kasacyjnej było rozwiązaniem nie tylko słusznym, ale wręcz koniecznym. Przedstawiony wyżej wywód jednoznacznie wskazuje, że osoba nie będąca profesjonalistą – prawnikiem – nie byłaby w stanie sprostać wymogom określonym w omawianym przepisie.

Przeprowadzona analiza pozwala na wysunięcie nawet dalej idących wniosków. Trudno nie zgodzić się z twierdzeniem, że nawet profesjonalista – prawnik – będzie z reguły potrzebował znacznego czasu dla właściwego zrozumienia i zastosowania art. 3989 k. p. c. Profesjonalizacja ma swoje źródło właśnie w publicznym charakterze skargi kasacyjnej. Wydaje się, że zamiarem ustawodawcy było zawężenie kręgu osób uprawnionych do sporządzenia skargi kasacyjnej do takich, które są w stanie dostrzec, a następnie odpowiednio sformułować i przedstawić istotną kwestię związaną ze stosowaniem i rozwojem prawa.

Ogólnikowy charakter przyczyn kasacyjnych zmusza bowiem do głębszego zastanowienia się nad istotą danego zagadnienia prawnego i podjęcia niezbędnego wysiłku w celu przeprowadzenia starannej wykładni art. 3989 k.p.c. Konieczne będzie sięgnięcie do orzecznictwa SN i dotychczasowych wniosków wysuniętych w doktrynie. Skarga kasacyjna staje się tym samym narzędziem służącym rozwojowi prawa poprzez twórczą wymianę poglądów przed SN. Tym samym ten nadzwyczajny środek zaskarżenia stanowi „forum”, na którym wskazuje się pojawiające się problemy w stosowaniu prawa, pozwalające formułować nowe koncepcje i drogi jego rozwoju.

Na szczególną uwagę zasługuje przy tym okoliczność, że prawidłowe sformułowanie przyczyn kasacyjnych jest elementem niezbędnym dla przyjęcia i rozpoznania skargi kasacyjnej. Przy wnoszeniu skargi kasacyjnej nie jest zatem możliwe obejście art. 3989 k. p. c., a jego prawidłowe zastosowanie przez skarżącego waży na losach całej skargi

kasacyjnej. Biorąc pod uwagę powyższe wywody, jest to rozwiązanie prawidłowe, żeby nie powiedzieć konieczne.

Podsumowując, obecny kształt przedsądu i art. 3989 k. p. c. jest w zdecydowanej mierze nakierowany na ochronę interesu publicznego. Przedsąd staje się tym samym skomplikowanym narzędziem, wymagającym wysokiej klasy umiejętności merytorycznych, ponieważ zmuszającym skarżącego do starannego i przemyślanego uzasadnienia swojego stanowiska, przeznaczonym do „przygotowania” skargi do rozpoznania przez najwyższy organ sądowy.

SUMMARY

Premises of acceptance of a cessation appeal by the Supreme Court in Polish Civil Procedure

The paper deals with problems connected with the premises conditioning the acceptance of a cessation appeal by the Supreme Court, in particular the interpretation and practical use of article 3989 of the Code of Civil Procedure. In the first place, a legal institution called a “przedsąd”, a first stage of the process of examining a cessation appeal by the Supreme Court, is briefly summarized. Subsequently, the author explains questions common to all the premises regulated by article 3989 of the Code of Civil Procedure and the connection between those premises and the grounds for a cessation appeal. Next, the author proceeds to interpret the premises governed by article 3989 of the Code of Civil Procedure and explains how they are put into practice. The last part of the paper contains the author’s conclusions: the premises are strongly connected with the public interest and the development of law; putting them into practice demands a lot of work, even from lawyers.

Keywords: cessation appeal, the Code of Civil Procedure, the Supreme Court